

مقدمه مترجم

کتاب حاضر ترجمه کتاب مبانی نظری حفاظت و مرمت در دوران معاصر با عنوان اصلی *Contemporary Theory of Conservation* نوشته سالوادور م. ویناس است که برای استفاده دانشجویان، استادان، متخصصان و علاقه‌مندان حوزه حفاظت و مرمت میراث فرهنگی منتشر می‌شود.

سالوادور م. ویناس در این کتاب سعی کرده است با بررسی و نقد نظریات کلاسیک در حوزه حفاظت و مرمت و سیر تحول آن‌ها تا به امروز بر اساس ویژگی‌ها و ضرورت‌های دنیای امروز، جمع‌بندی جدیدی از مبانی نظری حفاظت و مرمت آثار در عصر حاضر ارائه کند. با توجه به اینکه نظریات کلاسیک در حوزه فعالیت‌های حفاظت و مرمت در ایران سایه انداخته است ترجمه این کتاب برای به روزرسانی تفکرات موجود در ایران به خصوص در دو بعد آموزش و اجرای حفاظت و مرمت می‌تواند سودمند باشد.

هرچند سالوادور م. ویناس از ترجمه کتابش به زبان فارسی مشتاقانه استقبال کرد و بدون هیچ چشمداشتی این اجازه را به مترجم داد اما انتشار کتاب به دلیل برخی مسائل مرتبط با انتشارات به صورت کامل امکان‌پذیر نشده بود. تنها ترجمه فصل اول از کتاب در قالب جزوه آموزشی درس مبانی نظری حفاظت و مرمت در اختیار دانشجویان کارشناسی ارشد رشته حفاظت و مرمت اشیاء فرهنگی تاریخی قرار گرفته بود.

اینک این مجموعه با همت و حمایت سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) به چاپ می‌رسد. مساعدت‌های رئیس محترم سازمان «سمت» جناب آقای دکتر احمد احمدی ستودنی است. در ضمن از تلاش‌های بسیار کارکنان سازمان «سمت» به خصوص معاون نظارت علمی - فنی سازمان «سمت» جناب آقای دکتر

محمد رضا سعیدی، دبیر گروه باستان‌شناسی جناب آقای تورج رهبر و خانم‌ها مریم کشوری، نوشین قبدیان و پری حیدری‌هائی سپاسگزارم. امید است که اشکالات و نکات اصلاحی برای اعمال بازنگری در آینده به مترجم منتقل شود.

شایان ذکر است که مترجم تلاش کرده است حداکثر امانت‌داری را نسبت به متن اصلی رعایت کند. با توجه به اینکه زبان مادری نویسنده اصلی اسپانیایی و زبان کتاب انگلیسی است، درک مفهومی که مد نظر نویسنده بود کار ترجمه را دشوارتر می‌ساخت، به خصوص که متن کتاب در رابطه با مبانی نظری است. متأسفانه به دلیل اینکه واژه‌سازی و واژه‌گزینی برای گروهی از کلمات در حوزه حفاظت و مرمت میراث فرهنگی علاوه بر سردرگمی متخصصان و دانشجویان به زبان فارسی نیز لطمه می‌زند، مترجم تفسیر شخصی و نامأنوس از مفاهیم و واژه‌سازی را روا نداشته است. مترجم معتقد است که فرایند واژه‌سازی و واژه‌گزینی باید زیر نظر یک کارگروه مشترک از متخصصان حوزه حفاظت و مرمت و متخصصان زبان فارسی انجام پذیرد. بدین منظور و برای دوری از واژه‌گزینی شخصی ترجمه بعضی از لغات خاص بدین صورت آمده است:

حفاظت و مرمت: Conservation

حفاظت و نگهداری: Preservation

مرمت: Restoration

حفاظت و نگهداری پیشگیرانه: Preventive Preservation

حفاظت و نگهداری اطلاعاتی: Informational Preservation

حفاظت و نگهداری محیطی: Environmental Preservation

حفاظت و نگهداری مستقیم: Direct Preservation

از خانم‌ها معصومه کریمی و زهرا ارشد ریاحی برای زحماتی که در روند تایپ و ویرایش اولیه و خانم ناهیده کاظم‌زاده گنجی برای ویراستاری کتاب متحمل شده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

مقدمه نویسنده

... فرد باید از ابتدا اطمینان حاصل کند که مبنای فلسفی صحیحی برای کارش وجود دارد، به گونه‌ای که «حفاظت‌گران و مرمتگران» نه تنها باید اجراکنندگان خوبی باشند، بلکه باید محقق نیز باشند، [آنها] نه تنها باید از چستی کار خود آگاه باشند بلکه چرایی آن را نیز باید بدانند و برای بحثی کارآمد در مورد مسائل اساسی با مخالفان خود در زیبایی‌شناسی، تاریخ هنر و غیره آماده باشند (George Stout, 1945).

این کتاب با مبانی نظری حفاظت و مرمت در عصر حاضر سروکار دارد. شاید برجسته‌ترین مسئله در این متن این عقیده‌عینی باشد که نظریه معاصر حفاظت و مرمت واقعاً وجود دارد. تردیدی نیست که طرح‌ها، عقاید و اندیشه‌هایی وجود دارند که کم‌وبیش با نظریات پیشین تفاوت دارند: این نظریات را می‌توان در انواع متون (چکیده‌ها و پیش‌چاپ‌های کنگره‌ها، نشریات ادواری، صفحات وب، منشورها و غیره)، و در مناظرات و عملیات خود حفاظت و مرمت یافت. با وجود این، این عقاید را به ندرت می‌توان به عنوان نظام فکری سازمان‌یافته تلقی کرد. این کتاب تلاشی است در جهت شکل‌دهی نظریه‌ای منسجم از بسیاری از این عقاید و آشکارسازی الگوهایی که ممکن است به دلیل این تنوع از نظر پنهان مانده باشند.

بیان وجود یک نظریه معاصر حفاظت و مرمت، حاکی از وجود یک یا چند نظریه غیر معاصر است. می‌توان آنها را «نظریات کلاسیک» نامید، اما در زیر این عبارت مؤدبانه فرضی قرار دارد که چندان بی‌طرفانه نیست: نظریات غیر معاصر آشکارا منسوخ شده‌اند.

بنابراین، تعریف دقیق موضوع مورد بحث بسیار حائز اهمیت است. منظور از اصطلاح «معاصر» آن دسته از نظریاتی است که از دهه 1980 در مورد حفاظت و مرمت شکل گرفته است. ممکن است در مورد انتساب این تاریخ و اینکه پیش از این نیز نمونه‌هایی از تفکر «معاصر» حفاظت و مرمت وجود داشته، بحث کرد. در هر حال، این مثال‌ها استثنا هستند، و از این رو دهه 1980 هنوز باید کاملاً سردمدار تلقی شود. در این دهه دومین و سومین نسخه از منشور بورا¹، و همچنین اولین متون تأثیرگذاری که اصل بازگشت‌پذیری را مورد انتقاد قرار می‌داد، منتشر شد. همچنین تفکر پست‌مدرنیسم با تکیه بر بسیاری عقاید که تأثیر بارزی بر نظریه حفاظت و مرمت داشته‌اند، رایج شد.

مفهوم «نظریه» نیز قابل توجه است. «نظریه» معمولاً در تقابل با «عمل» تعریف می‌شود. با این حال این تفکر نمی‌تواند در اینجا به کار رود. مثلاً زمانی که یک استاد حفاظت و مرمت تأثیر کشش سطحی یک حلال را بر قابلیت حل‌کنندگی آن در زمان اعمال بر سطح یک نقاشی توضیح می‌دهد، با یک موضوع نظری در رشته حفاظت و مرمت سروکار دارد؛ اما هیچ کس آن را «نظریه حفاظت و مرمت»² تلقی نمی‌کند. «نظریه حفاظت و مرمت» اغلب با «اصول اخلاقی حفاظت و مرمت»³ در ارتباط است، اگرچه این اصطلاحات مترادف نیستند. این سنتی است که علی‌رغم گستردگی‌اش، هنوز یک سنت باقی مانده است. این کتاب به این سنت وفادار خواهد ماند، زیرا به طور گویایی مؤثر است، اما عبارت «فلسفه حفاظت و مرمت معاصر» به هیچ وجه نابجا نخواهد بود. در نتیجه اصول اخلاقی حفاظت و مرمت، در مفهوم⁴ رایج، در اینجا به کار خواهد رفت، اما برای پرداختن به این موضوع، باید پیش از آن سایر موضوعات مورد بحث قرار گیرد: ابتدا خود فعالیت تعریف و دلایل انجام آن بررسی می‌شود. سپس ارزش‌های ضمنی حفاظت و مرمت مورد بحث قرار می‌گیرند - این ارزش‌ها متقابلاً عمل می‌کنند تا کدهای مختلف «اصول اخلاقی» این

1. Burra charter

2. conservation theory

3. conservation ethics

حرفه را شکل دهند. به عبارت دیگر (که پیچیده‌تر و نه لزوماً ریزینانه‌تر است)، جنبه‌های غایت‌شناسی و ارزش‌شناسی حفاظت و مرمت توصیف می‌شود. تمام این‌ها به شکلی سخاوتمندانه صورت می‌گیرد. پیش از همه، قصد این است که خواننده متن را بفهمد. شاید برخی از خواننده‌ها متقاعد شوند، اما این هدف اصلی نیست. اگر مورد فهم قرار گیرد، الگوی منسجم موجود در پس تفکرات ارزشمند اما ظاهراً نامربوط را آشکار می‌کند؛ و به خوانندهٔ علاقه‌مند کمک می‌کند که آن‌ها را بشناسد و از چگونگی تفسیرشان آگاهی یابد. برای نیل به این هدف، این متن نتیجهٔ توافق میان جامعیت و خوانایی است. در صفحات آغازین، خواننده باید بیش از آنکه تحت تأثیر قرار گیرد یا پریشان شود، شیفته و درگیر مباحث شود. این به منزلهٔ دعوت خوانندگان برای ورود به مباحث نظریهٔ معاصر حفاظت و مرمت است.

